TEORETIZACE STRUKTURY BIOGRAFICKÉHO UČENÍ NA PŘÍKLADU DOSPĚLÝCH S NETRADIČNÍ VZDĚLÁVACÍ TRAJEKTORIÍ

THEORISATION OF THE STRUCTURE OF BIOGRAPHICAL LEARNING: THE CASE OF ADULTS WITH NON-TRADITIONAL EDUCATIONAL TRAJECTORY

Katarína Rozvadská[1]

[1] Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Biografické učení je holistickým a diachronickým pohledem na proces celoživotního učení. V andragogice však doposud chybí jeho systematizovaná teorie (Alheit, 2018). Příspěvek si proto klade za cíl přispět k teoretizaci biografického učení na základě analýzy narativů dospělých studentů pedagogických oborů. Data pocházejí z biografických rozhovorů realizovaných v roce 2019 s 29 netradičními studenty studujícími na českých vysokých školách (staršími 26 let, kteří měli min. rok pauzu ve formální vzdělávací dráze). Výsledkem narativní analýzy jsou tři typy biografického učení.

Klíčová slova: *biografické učení, dospělí učící se, celoživotní učení, biografický výzkum, studium narativů*

Abstract

Biographical learning is a holistic and diachronic view of the lifelong learning process. However, andragogy still lacks a systematized theory thereof (Alheit, 2018). Therefore, the paper aims to contribute to the theorisation of biographical learning by analysing the narratives of adult students of pedagogical degrees. The data come from biographical interviews conducted in 2019 with 29 non-traditional students of Czech universities (at least 26 years old who had at least one-year break in their formal educational trajectory). The analysis yields three types of biographical learning.

Keywords: *biographical learning, adults learners, lifelong learning, biographical research, study of narratives*

1 ÚVOD

Dosavadní definice biografického učení jsou velmi široce postavené. Tedder a Biesta (2007) např. uvádí, že se jedná o studium vztahů, které existují mezi učením a biografií, vliv biografie na učební procesy a biografie jako způsob učení. V českém prostředí zatím neexistují výzkumy, které by se zaměřovaly na biografické učení dospělých.

2 TEORIE

Dosud dostupná teorie biografického učení předpokládá, že jako aktivní subjekty znovu a znovu předěláváme obrysy našich životů. Biografické učení je zakotveno v žitých světech (*lebenswelt, lifeworld*), které lze za určitých podmínek analyzovat jako učební prostředí. Dle Jarvisovy teorie učení je „výsledkem každé zkušenosti s učením její začlenění do naší identity: prostřednictvím učení vytváříme své biografie" (Jarvis, 2006, s. 135). Bod v biografii, kdy dospělí studenti vstupují na vysokou školu, se odlišuje od tradičního pohledu na formální vzdělávací dráhu (bezprostředně po střední škole pokračovat do terciárního vzdělávání). Toto formalistní dělení však nemusí odrážet subjektivní realitu učících se.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Příspěvek svou metodologií spadá pod kvalitativní výzkum životních drah – konkrétně se jedná o biografický výzkum životních příběhů (life story). Data pocházejí z biografických narativních rozhovorů realizovaných se studenty pedagogických oborů, kteří studovali na českých vysokých školách v roce 2019. Celkově korpus dat obsahuje 29 narativů. Hlavní výzkumná otázka pro analýzy zněla: Jak se dospělí studující pedagogické obory učí ze své biografie? Příspěvek využívá různé techniky biografického výzkumu (např. *structural description*, Schütze, 1984 in Alheit, 1994). Kombinuje paradigmatický přístup analýzy nara-

tivů z obsahového hlediska s narativní analýzou jejich struktury (Polkinghorne, 1995). Pro teoretizaci získaných výsledků následně využívá abdukci.

4 VÝSLEDKY

Analyzované narativy se skládají z biografických zkušenosti spadající do tří hlavních kategorií: (1) vzdělávání a učení, (2) rodina, a (3) kariéra. Dospělí učící se vytváří svůj životní příběh rekonstrukcí biografických zkušeností a následně je řadí do narace signifikantním způsobem. Proces rekonstrukce a aktivní práci s biografickými zkušenostmi je proto možné označit jako biografické narativní učení. Byly identifikovány tři základní typy tohoto učení: učení analogií, učení autoritou a učení auditem. Dospělí se v naraci učí pracovat se svou biografií a volí k tomu různé způsoby: formou analogie spojují dvě biografické zkušenosti z různých časových období; učením autoritou ukazují na vliv minulosti na současnosti; nebo naopak učením auditem nahlížejí z pozice své současné identity na minulé zkušenosti.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Jen stěží je možné zachytit celý proces biografického učení v jeho celistvosti. Učení z vlastní biografie probíhá během celého narativního rozhovoru a během celého života. Můžeme však zkoumat, jak se při vyprávění dospělí učí z procesu vytváření svého životního příběhu Prostřednictvím narace tak máme přístup především ke dvěma složkám tohoto učení: k obsahu biografického učení a k jeho výstupům. Lidé nevyprávějí příběhy jako lineární průběh událostí, ale pohybují se zpět a vpřed mezi různými časy a zážitky (Merrill & West, 2009). Příspěvek argumentuje, že narativní cestování v čase má subtilnější charakter a existují různé typy učení podle specifického směru časových smyček.

6 LITERATURA

Alheit, P. (1994). *Taking the knocks: youth unemployment and biography: a qualitative analysis*. Burns & Oates.

Alheit, P. (2018). Biographical learning–within the lifelong learning discourse. In K. Illeris (Ed.). *Contemporary theories of learning* (pp. 153–165). Routledge.

Jarvis, P. (2012). *Towards a comprehensive theory of human learning*. Routledge.
Merrill, B., & West, L. (2009). *Using biographical methods in social research*. Sage.

PODĚKOVÁNÍ

Příspěvek vznikl za podpory grantu specifického výzkumu č. MUNI/A/1498/2021 *Biografické učení se z netradiční vzdělávací dráhy*. Data pochází z projektu GA ČR 18-15451S *Netradiční studenti studující pedagogické obory v terciárním vzdělávání v ČR*.

SEKCE 8

Posterová sekce (tematicky otevřená)